

Zápis

z obhajoby disertační práce Mgr. Petra Šimáka
konané dne 4. 12. 2015.

Téma práce: „Specifika ruské fenomenologie a její význam pro interpretaci literárního textu“.

Přítomní: doc. Helena Ulbrechtová (předsedkyně), doc. Jan Vorel, doc. Alice Jedličková, prof. Zdeněk Pechal, doc. Josef Dohnal (oponent), dr. Richard Müller (oponent), prof. Vladimír Svatoň (školitel).

Předsedkyně komise zahájila obhajobu a představila přítomným kandidáta.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací a s fenomenologickým pojetím literárněvědné interpretace zaměřující se ke zkušenosti s textem a jeho prostřednictvím se světem. V závěru krátce pojednal o ruské fenomenologii.

Poté oponenti přednesli hlavní výtky vůči práci a závěry svých posudků.

Doc. Dohnal vyložil úskalí Šimákovy práce: tím hlavním je paušalizace námitek proti postupům literární vědy en bloc a podceňování relevance jakéhokoli kontextu pro výklad díla. V návaznosti na to poukázal na celou řadu argumentačních problémů: pojem „svět“ Šimák používá pokaždé v jiném významu, nedostatečně objasněná úloha autora uměleckého textu a rozpory v jeho výkladu, odmítání psychologismu bez jasného vymezení jeho obsahu apod. Některé jevy Šimák pouze konstatuje a nevysvětluje (estetický prvek spjatý s „jevením jinak“, jak se z věci stává „předmětnost“ ad.). Část věnovaná ruské fenomenologii se oponentovi jeví jako nesourodá a nekompatibilní s ostatními kapitolami obsahujícím výklad fenomenologie obecně. Oponent upozornil i na nedostatečnou jazykovou redakci práce (řada gramatických chyb). Práci s přihlédnutím k šíři načtené literatury a osobnímu nasazení uchazeče však doporučil k obhajobě.

Dr. Müller poukázal na základní rozpory, které práci poznamenávají: 1. rozpor mezi snahou o vypracování fenomenologického způsobu interpretace literárních textů a metateoretickou povahou práce, která jen v mizivé míře sestupuje na úroveň konkrétního textu; 2. rozpor mezi přijímáním zásad hermeneuticky založeného myšlení, které bere v potaz historicitu textu, a jejich odmítáním v jiných částech práce, která důrazně trvá na fenomenologickém principu čistého zření; 3. zjednodušující, až fantomatické pojetí „literární vědy“ bez dalších přívlastků a diferenciací – pojetí, z nějž pramení všechny domnělé omyly, jichž se podle doktoranda tato „věda při interpretování literárních textů dopouští“; 4. pominutí role autorského subjektu a osobnosti a zkreslení pojmu „sémantické gesto“ (v práci používaného), které značí jak čtenářské potýkání se se smyslem literárního díla, tak autorský otisk v něm potenciálně přítomný. Na závěr položil kandidátovi čtyři otázky. 1. Stojí ve zmiňovaných nefenomenologických literárněvědných koncepcích (strukturalismus, hermeneutika, sémiotika, teorie fikčních světů) něco za zachování – a co konkrétně to je? 2. Jak by kandidát specifikoval svůj přístup ke vztahu hermeneutiky s jejím inherentním dějinným rozměrem a fenomenologie nazření „věci samé“? 3. Jak zohledňuje diferenci mezi prvním a následným čtením (např. podle Paula Ricoeura)? 4. Jaká byla jeho kritéria výběru interpretovaných povídek?

V následné diskusi kandidát sice odpovídal na tyto i další otázky, avšak jednalo se o odpovědi „kruhem“, které směřovaly k opakování vlastních stanovisek, a nikoli k dialogu s oponenty. Komise tak postupně konstatovala, že Šimák na žádnou z položených otázek neodpověděl.

V tomto duchu pokračovala i následná diskuse, kterou zahájila předsedkyně komise.

Doc. Ulbrechtová nejprve sumarizovala povahu Šimákovy práce. Připomíná jí práci nadšeného laika, který vykládá své stanovisko zcela izolovaně od dialogu a systému celého oboru a předkládá závěry, které již učinili jiní. Domnívá se, že doktorand tak činí především ze zaujetí pro věc, avšak vědecký přístup požaduje určitou distanci. Dále položila několik otázek: 1. Co považuje kandidát za literární vědu? 2. V čem spočívá přínos ruské fenomenologie? 3. Co z teorie ruských fenomenologů

je možno aplikovat na interpretaci literárního díla? 4. Čerpal doktorand dostatečně ze sekundární literatury německé literární vědy? 5. Zaregistroval práce, které jdou opačným směrem? – tj. hledají reflexi fenomenologického myšlení v literárních obrazech (např. Klaus Johann aj.)? Ani zde neuvedl doktorand konkrétní odpovědi a nedokázal formulovat, jak ruská fenomenologie dle jeho názoru ovlivnila literární vědu.

Doc. Jedličková upozornila doktoranda na dosavadní absenci argumentů v jeho odpovědích. Položila otázku, jak by určil obecné parametry vědeckosti, pokud odmítá konceptualizaci jevů, úsilí o objektivitu a zobecnění metodologie. Doktorand žádné konkrétní neuvedl. Dále doc. Jedličková vyzvala kandidáta, aby objasnil postup fenomenologického čtení a ilustroval jej interpretací konkrétního textu. Kandidát odpověděl, že fenomenologická analýza není zobecňující proces, proto není možné ji ad hoc shrnout, ale pouze předvést v podrobném, konkrétním výkonu interpretace. Na výzvu k takové konkretizaci Šimák zvolil povídku Jana Čepa. Interpretovi T. Kubíčkoví vytkl zobecňující závěr, který dle něj nebyl dostatečně zdůvodněn. Doktorandovo vlastní dovozování smyslu textu mělo charakter převyprávění obsahu.

Doc. Dohnal dále vedl doktoranda k tomu, aby vysvětlil, jak interpret například bez znalosti kulturního kontextu pochopí pointu Hemingwayovy povídky a dokázal na tomto příkladě, že určitá míra předporozumění je pro interpretaci vždy nutná. Dr. Müller upozornil na starší fenomenologické podněty v literárněvědných pracích R. Ingardena a W. Isera. Doc. Vorel poznamenal, že některé aspekty, o nichž uchazeč hovořil, formulovala již recepční estetika. Předsedkyně vyzvala přítomné k závěrečnému dotazu či poznámce. Vystoupil prof. Pavel Kouba (host), který vyzdvihl obhajovanou práci jako pozoruhodný apel obracející se k základům literární věd a ocenil orientaci kandidáta v proudech fenomenologického myšlení.

Tímto byla ukončena veřejná část obhajoby a komise přistoupila k tajnému hlasování. Z pěti členů komise byli přítomni čtyři a hlasovali následujícím způsobem: dva hlasy pro a dva hlasy proti udělení titulu Ph.D. kandidátovi. Komise nakonec rozhodla titul Ph.D. neudělit a doporučila v intencích výtek a doporučení v obou posudcích předloženou práci přepracovat.

Zapsal: Jakub Říha

Za správnost odpovídá: Helena Ulbrechtová

Podpis předsedy komise: